

СПРАВА «КОЗАК ТА ІНШІ ПРОТИ УКРАЇНИ»

(CASE OF KOZAK AND OTHERS v. UKRAINE)

(Заява № 54738/13 та 2 інші заяви)

Стислий виклад рішення від 27 листопада 2025 року

Заявників було звільнено з посади суддів за «порушення присяги». У заяві № 54738/13 Вища рада юстиції (ВРЮ) 16 жовтня 2012 року встановила, що заявник порушив присягу судді, знехтувавши вимогами процесуального права та не діючи сумлінно й безсторонньо під час розгляду кримінальної справи, ухваливши занадто м'який та необґрунтований вирок, який спричинив суспільне обурення. Заявник оскаржив рішення ВРЮ до Вищого адміністративного суду України (ВАСУ), який відмовив у задоволенні позову. 23 травня 2013 року Верховна Рада України (далі – ВРУ) звільнила заявника. Його позов щодо оскарження постанову ВРУ ВАСУ також залишив без задоволення. У заяві № 33635/14 ВРЮ 11 червня 2013 року дійшла висновку, що заявник порушив присягу судді, оскільки неправомірно відкрив цивільне провадження у справі, що підпадала під юрисдикцію господарських судів, та постановив ухвали про забезпечення позову шляхом накладення арешту на грошові кошти, цінні папери та майно відповідачів у розмірі, що значно перевищували суму позову. 05 вересня 2013 року ВРУ прийняла постанову про звільнення заявника. Позови заявника на рішення ВРЮ та постанову ВРУ були відхилені ВАСУ. У заяві № 13080/17 Тимчасова спеціальна комісія (ТСК), створена відповідно до Закону «Про відновлення довіри до судової влади в Україні», 24 березня 2015 року встановила, що заявник порушив присягу, обравши двом учасникам масових протестів 19 лютого 2014 року у Харкові, покарання у виді адміністративного арешту на строк п'ятнадцять діб, тобто найсуворіше покарання за адміністративне правопорушення. ВРЮ підтримала висновок ТСК та внесла подання про його звільнення, після чого Президент України 30 січня 2016 року видав указ про звільнення заявника. Заявник оскаржив рішення ВРЮ та Указ Президента України до ВАСУ. ВАСУ задовольнив позов заявника проти ВРЮ, однак Верховний Суд України скасував постанову ВАСУ. У задоволенні позову заявника щодо необґрунтованості Указу Президента України ВАСУ було відмовлено, а Верховний Суд підтримав це рішення. До Європейського суду з прав людини (далі – Європейський суд) заявники скаржилися за пунктом 1 статті 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція), що порядок звільнення був несумісний з принципами незалежного та безстороннього суду, а подальший перегляд справи судом був недостатнім для виправлення цих недоліків; за статтею 8 Конвенції що їхнє приватне життя зазнало суттєвої шкоди внаслідок звільнень за «порушення присяги» та за пунктом 1 статті 6 та статтею 13 Конвенції, що їхні справи не були розглянуті «судом, встановленим законом» і вони не мали у своєму розпорядженні ефективних національних засобів юридичного захисту щодо їхніх скарг за статтями 6 і 8 Конвенції. Розглянувши скарги заявників за пунктом 1 статті

6 Конвенції, Європейський суд, посилаючись на свою практику у справах «Олександр Волков проти України» та «Куликов та інші проти України», зазначив, що на момент подій порядок звільнення суддів за «порушення присяги» характеризувався низкою системних і загальних недоліків, які порушували принципи незалежності та безсторонності, а перегляд справи судом не усував ці недоліки. Європейський суд констатував порушення пункту 1 статті 6 Конвенції. Щодо скарг заявників за статтею 8 Конвенції, Європейський суд також, посилаючись на свої висновки у справах «Олександр Волков проти України» та «Куликов та інші проти України», зазначив, що у двох із трьох заяв звільнення заявників з посади судді становило втручання у їхнє приватне життя, і таке втручання не відповідало вимогам «якості закону», оскільки на той момент не існувало жодних керівних принципів чи практики, які б встановлювали послідовне та обмежувальне тлумачення поняття «порушення присяги». У зв'язку з цим у заявах № 54738/13 і № 13080/17 Європейський суд констатував порушення статті 8 Конвенції. Скаргу у заяві № 33635/14 було вилучено з реєстру справ, оскільки заявника не можна вважати таким, що бажає підтримувати цю скаргу, у розумінні підпункту «а» пункту 1 статті 37 Конвенції. Щодо інших скарг Європейський суд дійшов висновку, що він уже розглянув основні юридичні питання, порушені у цій справі, і немає потреби у розгляді питання прийнятності та суті інших скарг.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД ОДНОГОЛОСНО

1. Вирішує об'єднати заяви;
2. Оголошує прийнятними скарги за пунктом 1 статті 6 Конвенції (стосовно недотримання принципу незалежного і безстороннього суду та недостатності подальшого перегляду справи судом) та скарги, подані у заявах № 54738/13 і № 13080/17 за статтею 8 Конвенції;
3. Вирішує вилучити скаргу, подану у заяві № 33635/14 за статтею 8 Конвенції;
4. Постановляє, що було порушено пункт 1 статті 6 Конвенції у зв'язку з недотриманням принципу незалежного та безстороннього суду, а також недостатністю подальшого перегляду справи судом;
5. Постановляє, що у заявах № 54738/13 і № 13080/17 було порушено статтю 8 Конвенції;
6. Постановляє, що немає потреби розглядати питання прийнятності та суть решти висунутих заявниками скарг;
7. Постановляє, що:

(а) упродовж трьох місяців держава-відповідач повинна сплатити заявникам такі суми, які мають бути конвертовані в національну валюту держави-відповідача за курсом на день здійснення платежу: (i) 5 000 (п'ять тисяч) євро кожному із заявників

у заявах № 54738/13 і № 13080/17 та додатково суму будь-якого податку, що може нараховуватися, в якості відшкодування матеріальної шкоди; (II) 2 000 (дві тисячі) євро заявнику у заяві № 54738/13 та додатково суму будь-якого податку, що може йому нараховуватися, в якості компенсації судових та інших витрат (1 000 (одна тисяча) євро, присуджених за цим пунктом, має бути сплачена на банківський рахунок пана Є. Бойченка у Франції);

(b) із закінченням зазначеного тримісячного строку до остаточного розрахунку на зазначені суми нараховуватиметься простий відсоток (simple interest) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти;

8. Відхиляє решту вимог щодо справедливої сатисфакції.